

Sygn. akt II Cz 869/13

POSTANOWIENIE

Dnia 29 sierpnia 2014 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Mariola Wojtkiewicz

Sędziowie: SO Marzenna Ernest (spr.)

SO Iwona Siuta

po rozpoznaniu w dniu 29 sierpnia 2014 roku w Szczecinie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy ze skargi dłużnika R. O. na czynność Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w (...) A. K. – postanowienie z dnia 9 października 2012 r. w przedmiocie ustalenia kosztów postępowania egzekucyjnego w sprawie Km 69300/12

z udziałem wierzyciela (...)(...)

na skutek zażalenia dłużnika na postanowienie Sądu Rejonowego w Goleniowie z dnia 11 marca 2013 roku, sygn. akt I Co 1987/12

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę Sądowi Rejonowemu w Goleniowie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Sygn. akt II Cz 869/13

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 11 marca 2013 r. Sąd Rejonowy w Goleniowie oddalił skargę.

W uzasadnieniu Sąd wskazał, iż dłużnik R. O. w dniu 5 listopada 2012 r. złożył skargę na czynności Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w (...) A. K., tj. na postanowienie z dnia 9 października 2012 r., w którym Komornik ustalił koszty postępowania egzekucyjnego i obciążył nimi dłużnika oraz zakończył postępowanie w sprawie KM 69300/12. Skarżący wniósł o zmianę postanowienia, w ten sposób, żeby Sąd ustalił, co składa się na koszty postępowania (w tym zakresie skarżący wymienił te same pozycje jak komornik) z tym, że kosztami tymi obciążył wierzyciela z uwagi na to, iż nakaz zapłaty, na podstawie którego została wszczęta egzekucja, utracił moc. Nadto, dłużnik wniósł o zasądzenie od wierzyciela kosztów postępowania wywołanego skargą, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Komornik wskazał, iż jego zdaniem skarga nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Rejonowy ustalił, iż postępowanie egzekucyjne w sprawie KM 69300/12 prowadzone było na wniosek wierzyciela z dnia 13 lipca 2012 r., na podstawie tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty z dnia 26 marca 2012 r., sygn.(...)wydanego w postępowaniu upominawczym w trybie postępowania elektronicznego przez Sąd Rejonowy (...),

który został zaopatrzony w klauzulę wykonalności z dnia (...) Postępowanie egzekucyjne było prowadzone zgodnie z wnioskiem wierzyciela.

W dniu 9 października 2012 r. na rachunek bankowy Komornika wpłynęła kwota 826,16 zł, która po zaksięgowaniu została przekazana wierzycielowi. W związku z powyższą wpłatą, która spłaciła zadłużenie, Komornik zaskarżonym postanowieniem z dnia 9 października 2012 r. postanowił przyznać wierzycielowi reprezentowanemu w postępowaniu egzekucyjnym przez radcę prawnego koszty zastępstwa adwokackiego w postępowaniu egzekucyjnym na kwotę 45 zł, ustalił koszty postępowania egzekucyjnego w sprawie w wysokości (łącznie) na kwotę 287,45 zł i w całości obciążył nimi dłużnika orzekając o obowiązku ich zwrotu przez dłużnika na rzecz Komornika, zakończył postępowanie egzekucyjne w sprawie i pozostawił tytuł wykonawczy w aktach sprawy z uwagi, iż całe roszczenie zostało wyegzekwowane. W uzasadnieniu Komornik wskazał, iż koszty postępowania zostały zapłacone do kwoty 265,14 zł przez dłużnika. Na rzecz wierzyciela z ww. kosztów przekazano 45 zł tj. przyznane koszty zastępstwa prawnego oraz zwrot wniesionej zaliczki w kwocie 61,28 zł. Na rzecz Komornika dłużnik winien zapłacić dodatkowo jeszcze 22,31 zł.

Powyższe postanowienie zostało doręczone dłużnikowi w dniu 29 października 2012 r., przy czym przed doręczeniem ww. postanowienia stronom, tj. przed jego uprawomocnieniem, zgłosił się pełnomocnik dłużnika i pismem, które wpłynęło do kancelarii komornika w dniu 23 listopada 2012 r. wniósł o umorzenie postępowania z uwagi na fakt, iż Sąd stwierdził utratę mocy nakazu zapłaty, na podstawie którego przeprowadzono egzekucję. Nadto, wierzyciel pismem z dnia 10 października 2012 r. złożył wniosek o umorzenie postępowania egzekucyjnego oraz nieobciążanie dłużnika kosztami egzekucji z uwagi na to, iż nakaz zapłaty utracił moc.

W ocenie Sądu Rejonowego skarga dłużnika okazała się niezasadna. Sąd powołał się na treść art. 767 § 1 k.p.c., art. 767 § 4 k.p.c. i art. 767³ k.p.c.

Sąd wskazał, iż zadanie organu egzekucyjnego – tak komornika, jak i sądu – polega na wykonaniu tytułu wykonawczego, a nie weryfikowaniu zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem, gdyż badanie merytoryczne tego obowiązku spoczywa w gestii sądu w postępowaniu rozpoznawczym poprzedzającym postępowanie egzekucyjne lub toczącym się na skutek wytoczenia powództwa z art. 840 k.p.c. Organ egzekucyjny nie jest uprawniony do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tym tytułem, postępowanie zatem – w razie jego bezpodstawności – toczy się na ryzyko wierzyciela, który winien naprawić wyrządzoną takim postępowaniem ewentualną szkodę powstałą u dłużnika. Zdaniem Sądu jedynie w ww. trybie, dłużnik ewentualnie ma prawo i możliwość dochodzenia swoich roszczeń.

W ocenie Sądu I instancji, Komornik wydając zakwestionowane postanowienie, w stanie sprawy na dzień 9 października 2012 r. prawidłowo i kompleksowo zakończył postępowanie w sprawie, do czego nie było wówczas niezbędnym, przed zakończeniem postępowania i ustaleniem kosztów postępowania egzekucyjnego, rozpoznanie najpierw wniosku wierzyciela z dnia 10 października 2012 r. o umorzenie egzekucji i nie obciążanie dłużnika kosztami. Wniosek wierzyciela wpłynął jednak w dniu następnym, po wydaniu przez komornika zaskarżonego postanowienia, którym komornik był już wówczas związany, w tym podstawą prawną i faktyczną zakończonego postępowania. Gdyby bowiem Komornik wydawał postanowienie kończące postępowanie w sprawie w dniu następnym, zobligowany byłby do rozpoznania w pierwszej kolejności ww. wniosku wierzyciela. Niemniej jednak, nawet umorzenie postępowania nie mogłoby doprowadzić do nieobciążenia dłużnika kosztami z mocy samego prawa, bez wyraźnego w tym zakresie wniosku wierzyciela.

W art. 49 ust. 4 u.k.s.e. prawodawca przewidział, że w przypadku niecelowego wszczęcia postępowania egzekucyjnego opłaty, o których mowa w ust. 1 i 2, uiszcza wierzyciel. W celu ich pobrania komornik wydaje postanowienie, w którym wzywa wierzyciela do uiszczenia należności z tego tytułu w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia. Postanowienie po uprawomocnieniu się podlega wykonaniu w drodze egzekucji bez zaopatrywania w klauzulę wykonalności. Zgodnie z literalnym brzmieniem przepisu obowiązek uiszczenia opłat egzekucyjnych obciąża wierzyciela już w razie niecelowego wszczęcia samego postępowania egzekucyjnego.

Ustawodawca nie wyjaśnił w ustawie znaczenia określenia „niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego”. W literaturze zwraca się uwagę, że art. 49 ust. 4 u.k.s.e. nawiązuje do art. 770 k.p.c., zgodnie z którym niecelowość egzekucji występuje wówczas, gdy dłużnik nie dał powodu do wszczęcia przeciwko niemu egzekucji ze względu na dobrowolną realizację obowiązku świadczenia stwierdzonego tytułem wykonawczym (por. (...))Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz, (...)Niecelowość prowadzenia egzekucji zachodzi także wtedy, gdy nie było podstaw do złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji, gdyż wierzyciel wykorzystał tytuł wykonawczy już „skonsumowany”, pozbawiony wykonalności, albo wszczął egzekucję z majątku dłużnika, chociaż posiadał zastaw zabezpieczający pełne zaspokojenie roszczenia, chyba że egzekucja skierowana była do przedmiotu zastawu.

Sąd Rejonowy stwierdził, iż opłata, o której mowa w art. 49 ust. 4 u.k.s.e. obciąża zatem wierzyciela w każdym przypadku, gdy dochodzi do umorzenia przez komornika postępowania egzekucyjnego, którego wszczęcie okazało się niecelowe. W przedmiotowej sprawie zaś w momencie wszczęcia egzekucji, wierzyciel nie był zaspokojony i posiadał obowiązek stwierdzony tytułem wykonawczym. W momencie wszczęcia egzekucji, nie było zatem żadnych przesłanek, które wskazywałyby, iż wszczęcie egzekucji jest niecelowe i wierzyciel poniesie ewentualne koszty tego postępowania.

Z tych też względów Sąd Rejonowy oddalił skargę.

Powyższe postanowienie zaskarżył dłużnik w całości, podnosząc zarzut niezastosowania przez Sąd Rejonowy art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 98 § 1 i § 3 oraz art. 99 k.p.c., w sytuacji, gdy wierzyciela obciąża ryzyko wszczęcia postępowania egzekucyjnego, które ostatecznie okazuje się niecelowe. Podnosząc powyższy zarzut skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i ustalenie kosztów postępowania egzekucyjnego w sprawie Km 69300/12 w ten sposób, że ustalone zostanie, iż na koszty egzekucji w postępowaniu egzekucyjnym Km 69300/12 składa się również kwota: 1 zł tytułem kosztów doręczenia środków pieniężnych, 38,68 zł tytułem kosztów zapytań, 39,55 zł tytułem doręczenia korespondencji, 59,49 zł tytułem zlecenia poszukiwania majątku, 148,73 zł tytułem opłaty stosunkowej oraz 45 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego R. O. w postępowaniu egzekucyjnym, powyższymi kosztami zastępstwa prawnego zostanie obciążony wierzyciel (...). Nadto skarżący wniósł o zasądzenie od dłużnika na rzecz wierzyciela kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu zażalenia skarżący wywodził, że z analizy uzasadnienia postanowienia wynika, że Sąd I instancji ograniczył się do zastosowania art. 770 k.p.c. Takie podejście zdaniem żalącego nie ma uzasadnienia.

W postępowaniu egzekucyjnym w miejsce występującej w procesie reguły rozstrzygnięcia o kosztach w zależności od wyniku sprawy (art. 98 i n. k.p.c.) - obowiązuje zasada zwrotu przez dłużnika wierzycielowi kosztów celowych, tj. niezbędnych do celowego przeprowadzenia egzekucji (art. 770 k.p.c.). Jednakże zachodzi różnica w postępowaniu egzekucyjnym przed komornikiem i przed sądem. Komornik obowiązany jest w postępowaniu egzekucyjnym stosować się do zasady wyrażonej w art. 770 zd. 1 k.p.c. i ocenić, czy określone koszty są niezbędne do celowego przeprowadzenia egzekucji. Sąd natomiast może w postępowaniu egzekucyjnym, w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności, jak również w postępowaniu ze skargi na czynności komornika, stosować odpowiednio przepisy o kosztach procesu zamieszczone w art. 98 i n. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Pogląd ten jest przyjęty i ugruntowany zarówno w piśmiennictwie, jak i w judykaturze (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia (...))uchwała Sądu Najwyższego z dnia (...)

Skarżący podniósł, iż okoliczność, że w dacie złożenia wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego wierzyciel dysponował tytułem wykonawczym uzasadniającym tę czynność, nie uwalnia wierzyciela od ryzyka wynikającego z możliwości pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności na etapie postępowania egzekucyjnego. O ile komornik związany jest unormowaniem art. 770 k.p.c., o tyle sąd rozpoznający skargę na czynności komornika poprzez odpowiednie zastosowanie art. 13 § 2 k.p.c., może sięgnąć do zasad wynikających z art. 98 i n. k.p.c., w tym ogólnej zasady odpowiedzialności za wynik postępowania. Na etapie rozpoznawania skargi przez Sąd Rejonowy wierzyciel powinien zostać uznany za przegrywającego sprawę egzekucyjną, ze wszystkimi tego konsekwencjami.

Dotyczy to również poniesionych przez dłużnika kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu egzekucyjnym, z uwzględnieniem stosowanych sposobów egzekucji.

Niezastosowanie przez Sąd Rejonowy w Goleniowie art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 98 § 1 i § 3 oraz art. 99 k.p.c., w ocenie skarżącego, doprowadziło do nieuzasadnionego oddalenia skargi. W realiach niniejszej sprawy nie wystąpił żaden szczególny wypadek, który uzasadniłby nieobciążanie wierzyciela przez Sąd kosztami postępowania egzekucyjnego (art. 102 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Mając na względzie powyższe, skarżący uznał wniesienie zażalenia za uzasadnione.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zażalenie doprowadziło do uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Istotnym na gruncie tej sprawy pozostaje, że aby czynność postępowania egzekucyjnego mogła wywołać skutki prawne dla egzekucji musi być dokonana przez organ egzekucyjny do tego powołany w formie przewidzianej przez przepis.

Analiza akt komorniczych Km 69300/12 doprowadziła do wniosku, że pod sentencją i uzasadnieniem zaskarżonego przez dłużnika skargą postanowienia z dnia 09 października 2012 r. podpis złożył aplikant komorniczy M. Ś., wskazując, iż działa z upoważnienia Komornika.

Powyższe było podstawą przedstawienia Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego: czy w świetle art. 30 ust. 2 w zw. z art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r. nr 231, poz. 1376 ze zm.) aplikant komorniczy w sprawie o świadczenie pieniężne, nie przekraczające kwoty stanowiącej równowartość stukrotnego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej w roku poprzednim, w rozumieniu art. 33 ust. 1 ustawy, do skutecznego dokonania czynności egzekucyjnych, w tym wydania postanowienia o ustaleniu kosztów i zakończeniu postępowania, powinien legitymować się upoważnieniem komornika do dokonania konkretnej czynności egzekucyjnej czy też wystarczy upoważnienie ogólne do czynności egzekucyjnych w danej sprawie?; w sytuacji gdy ogólne upoważnienie jest niewystarczające, czy czynność dokonana na podstawie takiego upoważnienia jest czynnością istniejącą, czy też wadliwą podlegającą uchyleniu?

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia (...) stwierdził, że upoważnienie aplikanta komorniczego przez komornika sądowego na podstawie art. 30 ust. 2 w związku z art. 33 ust. 1 ww. ustawy do samodzielnego wykonywania określonych czynności egzekucyjnych nie obejmuje wydania postanowienia o ustaleniu kosztów egzekucji i zakończeniu egzekucji. Takie postanowienie podpisane przez aplikanta komorniczego jest nieistniejące.

W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy wskazał, że skoro art. 30 ust. 2 u.k.s.e. przewiduje możliwość samodzielnego wykonywania przez aplikanta komorniczego konkretnych („określonych”) czynności egzekucyjnych, to komornik nie może upoważnić go do dokonania czynności należących do kategorii czynności postępowania egzekucyjnego, w tym wydania postanowienia o ustaleniu kosztów postępowania egzekucyjnego. Powoływanie się zatem przez aplikanta komorniczego, przy podejmowaniu czynności należącej do zakresu czynności postępowania egzekucyjnego, na upoważnienie udzielone mu przez komornika nie mogło odnieść zamierzonego skutku. Ponadto ogólnie sformułowane upoważnienie nie określało uprawnień do wydania postanowienia o ustaleniu kosztów egzekucji. Postanowienie w tej kwestii może w zasadzie być wydane dopiero po zakończeniu egzekucji albo pewnego etapu postępowania egzekucyjnego. Za czynność egzekucyjną o charakterze faktycznym uznawane jest natomiast ściąganie kosztów, dokonywane wraz z dochodzonym roszczeniem (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia (...)(...), (...)

Jak dalej wyjaśnił Sąd Najwyższy, wykonywanie czynności egzekucyjnych przez aplikanta komorniczego stanowi wyjątek od obowiązku osobistego ich wypełniania przez komornika, a zatem upoważnienie powinno być ściśle określone. Wskazanie „określonych czynności egzekucyjnych” oraz zastrzeżenie pisemnej formy upoważnienia oznacza, że upoważnienie powinno określać czynności, które aplikant może wykonywać. Nie spełnia tych wymagań

stwierdzenie, że upoważnienie dotyczy „czynności egzekucyjnych, niezbędnych do prawidłowego postępowania egzekucyjnego w niniejszej sprawie”. W ramach zatem spraw określonych w art. 33 ust. 1 i 2 u.k.s.e., zleconych asesorowi i aplikant nie może być upoważniony do podjęcia postanowienia o ustaleniu kosztów egzekucyjnych. Sąd Najwyższy podkreślił również, że wydanie postanowienia o ustaleniu kosztów postępowania egzekucyjnego należy do czynności o charakterze orzecznictwem, które może wykonywać jedynie ustawowo upoważniony organ egzekucyjny i z tych względów nie jest możliwe przekazanie tej kompetencji osobie, która nie jest takim organem. Nie może zastąpić komornika w podjęciu tej czynności aplikant komorniczy. Nie ma także podstaw do przyjęcia, że samodzielną czynnością aplikanta mogłoby być podpisanie postanowienia o ustaleniu kosztów egzekucji, w którego komparycji wpisany jest komornik jako wydający to postanowienie.

Sąd Najwyższy stwierdził, iż podpisanie postanowienia przez osobę niewymienioną w komparycji jako wydająca je i nie mającej do tego kompetencji, sprawia, że postanowienie takie nie może być ocenione jako orzeczenie wydane przez właściwy organ i ma moc dokumentu urzędowego. Powołanie się przez podpisującego na upoważnienie udzielone przez osobę uprawnioną, nie sanuje braku dotyczącego bezwzględного wymagania. Komornik nie może powierzyć kompetencji przyznanej mu przez ustawę innej osobie, wobec braku upoważnienia w ustawie w tej kwestii. Wydanie postanowienia przez innego komornika lub asesora komorniczego mogłoby mieć miejsce po wyznaczeniu ich zastępcą komornika, stosownie do art. 27 u.k.s.e. Nie dotyczy to jednak zastępstwa w złożeniu podpisu pod postanowieniem, w którego komparycji został wymieniony komornik jako wydający postanowienie. Ograniczony zakres czynności egzekucyjnych, do wykonywania których komornik może upoważnić aplikanta komorniczego nie obejmował i nie mógł obejmować wydania postanowienia o ustaleniu kosztów egzekucji ani składania podpisu na nim. Z tego względu postanowienie komornika podpisane przez aplikanta komorniczego nie spełnia bezwzględnych wymagań, pozwalających na uznanie go za dokument będący postanowieniem uprawnionego organu, istniejący w znaczeniu prawno-procesowym. Nie ma znaczenia dla takiej oceny wskazanego postanowienia fakt, że komornik zlecił asesorowi komorniczemu przeprowadzenie egzekucji w tej sprawie.

Za utrwalone w doktrynie i orzecznictwie sądowym Sąd Najwyższy uznał zapatrywanie (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia (...) (...) że niedopuszczalny jest środek odwoławczy od nieistniejącego orzeczenia, podobnie, jak i w innych przypadkach tego rodzaju sytuacji (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia (...) (...) niepublikowane).

Oznacza to, że postanowienie o ustaleniu kosztów postępowania egzekucyjnego w sprawie Km 69300/12, jako podpisane przez osobę nieuprawnioną, winno być traktowane jako czynność nieistniejąca. W rezultacie brak jest, więc czynności, którą mógł zaskarżyć dłużnik, i której zmiany się domaga. W tym stanie rzeczy skarga na czynność komornika jako niedopuszczalna winna zostać odrzucona - co jednak utracił z pola widzenia Sąd Rejonowy.

Zgodnie z treścią art. 767³ k.p.c. sąd odrzuca skargę wniesioną po terminie, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również skargę, której braków nie uzupełniono w terminie, chyba że uzna, iż zachodzi podstawa do podjęcia czynności na podstawie art. 759 § 2 k.p.c. Oznacza to, że sąd odrzuca skargę z przyczyn określonych w art. 767³ k.p.c. tylko wtedy, gdy nie zachodzą powody do podjęcia czynności na podstawie art. 759 § 2 k.p.c. W sytuacji, więc gdy uzna, że powody te występują, odrzucenie skargi jest niedopuszczalne. Podobny pogląd wyraził Sąd Najwyższy w uchwale z dnia (...) wskazując, iż jeżeli sąd uzna, że skarga na czynności komornika wskazuje na uchybienia uzasadniające podjęcie działań na podstawie art. 759 § 2 k.p.c. nie odrzuca jej z przyczyn określonych w art. 767³ k.p.c. Uprawnienie przewidziane w art. 759 § 2 k.p.c. nie przysługuje sądowi drugiej instancji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia (...))

Uwzględniając powyższe Sąd Rejonowy niewątpliwie utracił z pola widzenia, iż skarga dłużnika w rzeczywistości nie mogła być merytorycznie rozpoznana wobec jej niedopuszczalności, a co za tym idzie Sąd I instancji nie dokonał kontroli przebiegu postępowania Km 69300/12 przez pryzmat konieczności podjęcia czynności nadzorczych w trybie art. 759 § 2 k.p.c. Skoro natomiast Sąd odwoławczy nie jest władny do podjęcia działań nadzorczych, a bez kontroli postępowania Km 69300/12 nie był władny także odrzucić skargi dłużnika, koniecznym było uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

W związku z powyższym Sąd Okręgowy, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.

Orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego znalazło oparcie w treści art. 108 § 2 k.p.c.

(...)

(...)

1. (...)

2. (...)

- (...)

-(...)

(...)

3. (...)

4. (...)

(...)